

مهارت در درس تاریخ یک نمونه طرح و اجرای درس

نازنین موفق

سرگروه تاریخ شهرستان‌های استان تهران

۱. پیشگفتار

موضوعی است که بیش از پیش، توجه صاحب‌نظران و پژوهشگران در امر آموزش و پرورش را در سال‌های اخیر به خود معطوف داشته است. در این مسیر، هدف، شناخت کاستی‌ها و عوامل ناکارآمدی آموزش سنتی

بررسی‌های همه‌جانبه در مورد کاربرد الگوها و شیوه‌های نوین و فعال تدریس و نیز تجربه طرح و اجرای درس بر مبنای آن و همچنین، سنجش و مقایسه نتایج به‌دست آمده با نتایج روش‌های سنتی تدریس،

۲. مهارت و انواع آن:

مهارت ترکیبی از فعالیت‌های ذهنی و عملی برای دستیابی به یک هدف مشخص می‌باشد مانند بیان یک موضوع که نیاز به توان ذهنی و شیوه بیان مناسب دارد. هر گام در راستای افزایش مهارت‌ها باید هر دو جنبه ذهنی و عملی را دربر گیرد. تقویت مهارت‌ها در همه دروس یکسان نمی‌باشد. بعضی از دروس بیشتر جنبه عملی و برخی بیشتر جنبه ذهنی داشته و به گونه کلی، نسبت اهمیت این دو جنبه، متفاوت می‌باشد. لازم است برای هر درس، نسبت جنبه‌های ذهنی و عملی مشخص گردد. زیرا درجه اهمیت هر یک از شاخه‌های ذهنی و عملی، برای تقویت و افزایش مهارت‌ها در دانش‌آموزان و انتخاب روش مناسب تدریس ضروری است.

۳. انواع مهارت‌ها:

مهارت‌ها را به سه نوع مختلف دسته‌بندی نموده‌اند:

طبقه‌بندی مفاهیم: به کارگیری یک معیار برای تشخیص تعلق یا

عدم تعلق یک موضوع به یک طبقه

به کارگیری روش کار: برداشتن گام‌های منظم برای رسیدن به یک هدف

تبیین رابطه‌ی علی و معلولی: شناخت رابطه علت و معلول برای

تشخیص چگونگی تغییرات در یک موضوع یا یک پدیده

برای نمونه، می‌توان بیان نمود که انواع حکومت‌ها و مفهوم رأی دادن، مربوط به طبقه حکومت دموکراسی است (طبقه‌بندی مفاهیم) و یا «برای پایدار نمودن صلح، چه گام‌هایی باید برداشته شود؟ (روش کار) و نیز «علت پیدایش و زوال حکومت‌ها چه بوده است» و (رابطه علت و معلول). به نظر می‌رسد در درس تاریخ، که با پدیده‌های تاریخی که در نتیجه تغییر و تحول در جنبه‌ها یا عوامل متعددی به وجود می‌آیند، مهارت تشخیص رابطه علت و معلول از درجه اهمیت زیادتری برخوردار باشد.

۴. واژه‌ها و گام‌ها برای ایجاد و سنجش مهارت‌ها:

در جدول پیوست، واژه‌ها و گام‌های مربوط به ایجاد و سنجش مهارت‌ها بیان شده است.

۵. یک نمونه طرح و اجرای درس:

در این مورد بررسی تحلیلی در مورد زوال و سقوط امپراطوری عثمانی با توجه به طرح درس و دیاگرام پیوست انجام گرفته است.

تجربه شخصی در رابطه با ارائه طرح درس با تأکید بر تعیین رابطه علت و معلول و مبتنی بر تجزیه و تحلیل نشان داده است که دانش‌آموزان از این روش استقبال نموده و از این‌که در فرآیند یاددهی- یادگیری مشارکت فعال داشته‌اند، رضایت دارند و انگیزه و علاقه آنان نسبت به درس تاریخ افزایش یافته است.

از یک سو و اصلاح روش‌ها و فرآیندهای یاددهی- یادگیری و در نتیجه افزایش انگیزه و پیشگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان، از سوی دیگر می‌باشد. به گونه کلی، الگوهای تدریس براساس الگوهای یادگیری پدید آمده‌اند. در مراکز آموزشی، لازم است ضمن کمک به دانش‌آموزان در کسب اطلاعات، چگونگی یادگیری، شیوه تفکر و مهارت‌ها نیز به آنان آموخته شود. شیوه تدریس به عنوان یکی از عوامل مهم برای افزایش انگیزه، تأثیر زیادی در توانایی‌های خودآموزی فراگیران دارد. در روش‌های فعال تدریس، افزون بر ارائه مطالب و اطلاعات مورد نیاز، بر چگونگی استفاده مؤثر از آن‌ها تأکید می‌گردد. افزایش توانایی یادگیری، از اهداف اساسی الگوهای نوین تدریس می‌باشد. روش تدریس باید به گونه‌ای باشد که فراگیر بیاموزد که شیوه تفکر خود را تنظیم نماید، مسایل خود را تعریف نموده و با به کارگیری دانش خود به عنوان یک وسیله، به دنبال پیدا کردن راه‌حل برای آن‌ها باشد. با تأکید بر تقویت مهارت‌ها در دانش‌آموزان و طرح و اجرای درس بر مبنای آن، می‌توان در راستای دستیابی به اهداف اشاره شده گام برداشت.

واژه‌ها و گام‌ها برای ایجاد و سنجش مهارت‌ها در درس تاریخ

گام	مهارت‌های کلی	مهارت‌های جزئی
۱	تفکر برای شناخت عوامل مؤثر در بروز پدیده‌های تاریخی	تفکیک عوامل - بیان و شرح کلی عوامل - در نظر گرفتن و بیان یک پدیده تاریخی
۲	سازماندهی داده‌ها و اطلاعات	مشخص کردن عوامل مؤثر از بین عوامل کلی در بروز پدیده تاریخی - استدلال - بحث - رسم دیاگرام
۳	تفسیر داده‌ها و اطلاعات	تعیین و تشخیص اهمیت و درجه تأثیرگذاری عوامل - بیان روند تغییرات و تحولات تجزیه و تحلیل - بحث - استدلال
۴	نتیجه‌گیری	خلاصه و گزارش نمودن مشخص کردن نکات و عوامل مثبت و منفی پدیده‌ها
۵	کاربرد	بیان و ارزشمند نمودن عوامل مؤثر در شکل‌گیری پدیده‌های تاریخی مثبت برای جامعه آینده
۶	برقراری ارتباط	بیان نتایج بررسی انجام شده به صورت کنفرانس - مقاله - دیاگرام - فیلم - نقشه

«طرح درس» بررسی تحلیلی در مورد زوال و سقوط امپراطوری عثمانی

ترتیب	اقدام	زمان
۱	شرح و توضیح مقدماتی دبیر در مورد حکومت عثمانی، قدرت و پیشینه معتبر آن و عاقبت سقوط آن حکومت بدون ذکر دلایل. تفکیک بنیادی حکومت، سپس تقسیم دانش‌آموزان به ۶ گروه. بررسی علل سقوط	۲۰ دقیقه
۲	مطالعه درس، مشورت گروهی و مشخص نمودن عوامل مربوط به مسئولیت بررسی گروه - تعیین نماینده گروه برای بیان نتیجه. بررسی گروه	۲۵ دقیقه
۳	نماینده هر گروه نتیجه بررسی خود را در زمینه مربوط برای سایر دانش‌آموزان بیان می‌کند و دانش‌آموزان یادداشت می‌نمایند.	۱۵ دقیقه
۴	جمع‌بندی، تکمیل و نتیجه‌گیری ضمن اصلاح نظرات توسط دبیر، ارایه دیاگرام پیوست به دانش‌آموزان	۱۵ دقیقه

